

Theravāda
Phật Giáo Nguyên Thủy

PHẬT-GIÁO

(CHÍNH LỜI PHẬT THUYẾT)

VANSARAKKHITA BHIKKHU
Tỳ Khưu Hộ Tông
giữ bản quyền

2518 — 1974

PHẬT GIÁO NGUYÊN THỦY
THERAVĀDA

PHẬT GIÁO
(CHÍNH LỜI PHẬT THUYẾT)

Soạn giả

TRƯỞNG LÃO HÒA THƯỢNG HỘ TÔNG
(VAṄSARAKKHITA MAHĀTHERA)

MỤC LỤC

PHẢI NHẬN ĐỊNH PHẬT GIÁO NHƯ THỂ NÀO	4
CHỮA TRỊ CÁI TÂM SÂN HẬN	4
PHẬT DỰ ĐOÁN VỀ GIÁO LÝ	4
HÀNH TRÌNH ĐÚNG THEO ĐƯỜNG LỐI CỦA PHẬT	4
ĐẠO ĐƯA ĐẾN NƠI DỨT KHỔ	5
PHƯƠNG PHÁP CẢM HÓA NHỮNG ĐIỀU LẦM LỖI	5
ÍCH LỢI CỦA SỰ ĐI KINH HÀNH	6
VÌ SAO CON NGƯỜI SỢ CHẾT.....	6
PHẢI TÌM CÁCH SANH NHAİ NÀO CHO CÓ LỢI.....	6
PHỤ NỮ CÓ THỂ HÀNH ĐỘNG NHƯ NAM NHÂN ĐƯỢC KHÔNG?.....	6
THỂ NÀO MỚI XỨNG ĐÁNG LÀ NGƯỜI HỌC RỘNG	7
PHƯƠNG PHÁP THÀNH ĐẠT TRUNG TÂM ĐIỂM CỦA PHẬT GIÁO	7
TẠI SAO ĐẠO HẠNH BỊ HỦY HOẠI?.....	7
TỘI CỦA SÂN HẬN	8
TÀI THÍ ĐEM LẠI QUẢ BÁO NHƯ THỂ NÀO?	8
NGĂN NGỪA PHÁT SANH TỘI LỖI.....	9
ĐẠO QUẢ CÓ THỂ ĐẾN CHO NGƯỜI CÒN NHIỀU Ô NHIỄM KHÔNG?.....	9
PHẢI HÀNH PHÁP THIỀN HAY PHÁP QUÁN NHƯ THỂ NÀO?	10
Ý NGHĨA CỦA PHÁP BÁO	10
LÀM THỂ NÀO BIẾT ĐƯỢC BẠC THÁNH A-LA-HÁN.....	10
NGHIỆP, NHÂN CỦA NGHIỆP VÀ PHƯƠNG THỨC DIỆT NGHIỆP.....	10
VÌ ĐÁU LẬU PHIỀN NÃO KHÔNG DỨT TUYỆT?.....	11
CẢNH TỈNH TÂM TỶ KHEO PHÁ GIỚI	11
CHÁNH GIÁO VÀ TÀ GIÁO.....	11
PHƯƠNG PHÁP LÀM PHÁT SANH TRÍ TUỆ	12
THIỀN VĂN HỌC TRONG PHẬT GIÁO	12
THẦY TỶ KHEO PHẢI THỰC HÀNH THỂ NÀO CHO ĐÚNG?.....	13
ĐỜI CŨNG CÓ LỢI ÍCH.....	13
TỶ KHEO PHẢI CƯỜI NHƯ THỂ NÀO.....	13
SỰ LUYẾN ÁI LÀM CHO MÙ QUÁNG	13
GIỚI VÀ A-LA-HÁN QUẢ.....	14
PHẬT GIÁO CÓ PHỦ NHẬN KHÔNG?.....	14
LÀM SAO BIẾT ĐƯỢC LẬU PHIỀN NÃO KHÔNG CÒN	14
NHỮNG KHÓ KHĂN CỦA NGƯỜI PHỤ NỮ XUẤT GIA	15
BƯỚC ĐẦU TRONG SỰ HÀNH ĐẠO.....	15
GIÁ TRỊ CỦA THIỀN VÀ QUÁN	15
PHẬT GIÁO CŨNG DẠY NGƯỜI TẠO NÊN SỰ NGHIỆP	16
LIÊN QUAN GIỮA THẬP NHỊ NHÂN DUYÊN VÀ TỬ DIỆU ĐẾ	16
NHÂN SANH RA BA ĐIỀU BẤT THIỆN.....	16
THAM THIỀN VÀ ĐỊNH	17
NGUYÊN NHÂN BẤT HÒA TRONG TĂNG LŨ	17
NHÂN CỦA ĐIỀU ÁC	17
VÔ MINH CÓ NHÂN KHÔNG?.....	17

Phải nhận định Phật giáo như thế nào

Vấn: Bạch Phật, trên thế gian này có rất nhiều tôn giáo, học thuyết, triết luận, môn phái được diễn tả một cách văn hoa phong phú làm cho các tín đồ nhờ vực hoang mang, không biết chủ trương nào đúng chơn lý, đáng tin cậy.

Phật đáp: đừng tin theo lời nghe người thuật lại, đừng tin theo truyền thuyết lâu đời, đừng tin theo lời khuyên hóa cảnh báo, đừng tin theo những điều ghi chép trong kinh điển, đừng tin theo lời phỏng đoán mơ hồ, đừng tin theo sự khảo sát, đừng tin vì bị thế lực chi phối, đừng tin để làm vừa lòng người đồng đạo, đừng tin lời mà kẻ khác cho là đúng chơn lý, đừng tin vì lòng tôn kính bậc thầy tổ của mình.

Chỉ nên tin chắc khi nào mình trải nghiệm rằng những điều đó không bị lệ thuộc vào tham lam, sân hận, si mê, không phải ác pháp, không gây nên tội lỗi, không bị các bậc thiện trí thức chê trách. Nên sau khi thực hành giáo lý mà thấy mình không được lợi ích, tiến hóa và bị khổ não thì nên xa lánh pháp ấy. Nên chứng nghiệm và xác định rằng điều đó là thiện pháp được hàng thức giả ngợi khen, cố gắng hành theo sẽ mang lại lợi ích an vui.

(Kalamasutta Tikanipāda Anguttara Nikāya)

Chữa trị cái tâm sân hận

Vấn: Bạch Phật, phải điều ngự cái tâm oán hận như thế nào khi bị kẻ khác nhục mạ làm khốn mình?

Phật đáp: Khi cái tâm muốn rửa hận phát sanh phải cố dập tắt sự oán thù bằng cách niệm tưởng: 1) Rải tâm từ đến người đó; 2) Rải tâm bi mẫn đến họ; 3) Rải tâm xả đến họ; 4) Bỏ qua không nghĩ đến sự việc đã xảy ra; 5) Nghĩ rằng cái nghiệp họ gây ra rất dưng mãnh, nó là di sản, là nhân, là dòng dõi (Bandhu), là nơi dung thân. Đã tạo ra nghiệp dữ thì họ phải trả quả chẳng sai. Vậy ta nên xóa bỏ hận thù với người.

(Aghātavinayasutta số 1 – Paucakanipāda Anguttara Nikāya trang 20)

Phật dự đoán về giáo lý

Vấn: Bạch Phật, việc bảo trì, phát triển hay suy đồi của Phật giáo có liên quan với lỗi sanh hoạt của hàng tăng lữ. Vậy các tỳ kheo phải có nhiệm vụ thực hành như thế nào để củng cố và tránh điều nguy hại?

Phật đáp: Trong tương lai các thầy tỳ kheo ưa thích y đẹp, không dùng y pansukula (vải dơ lượm được), không ngụ nơi thanh vắng, thích tụ họp nhau trong thôn xóm, thành thị và dùng vật thực không thích hợp. Các tỳ kheo chỉ tìm khát thực tại nơi nào có cao lương mỹ vị, chẳng tuân theo giới luật. Các tỳ kheo thích ngụ nơi nào kang trang đẹp đẽ hơn là ngụ nơi rừng núi. Các tỳ kheo thích chung đụng các tỳ kheo ni, sa di ni, bỏ dỡ công phu hành đạo, phạm giới cấm rồi hoàn tục trở thành người thế. Các thầy tỳ kheo thường tìm cách liên lạc người phục dịch trong chùa để thọ vật dụng và thực phẩm cách dèm. Nay các tỳ kheo, các người nên ghi nhớ mấy điều trên đây để ngăn ngừa những lo sợ trong buổi tương lai về sự suy tàn của Phật giáo.

(Angatasata số 5 Pancakanipāda Anguttara Nikāya 1 tạng 20)

Hành trình đúng theo đường lối của Phật

Vấn: Bạch Phật, thầy tỳ kheo tu trong Phật giáo phải công phu rèn luyện thế nào mới xứng đáng là nhiệt thành với chánh pháp?

Phật đáp: Thầy tỳ kheo trong Phật giáo phải ghi nhớ điều này: “Sutta geyyākasana gathā udāna itivuttaka jataka abbhū tadhamma”.

Những người phí lãng thời giờ, không kiên trì tu học, tâm trí không yên tĩnh chẳng nghĩ đến pháp đó, dù học nhiều nhưng không chứng nghiệm chân lý, người đó cũng không an trú trong pháp. Thầy tỳ kheo chuyên môn ưa thích thuyết pháp mà mình đã được nghe hoặc học lại, nhưng không hành đạo làm cho tâm yên lặng, là người giỏi khoa ngôn ngữ nhưng cũng không gọi là an trú trong pháp. Thầy tỳ kheo sành nghề tụng kinh nói pháp, nhưng không tu tập rèn luyện tâm vắng lặng cũng chẳng gọi là người an trú trong pháp. Thầy tỳ kheo có công nghiên cứu kinh pháp đã được học nhưng không chịu trau dồi nội tâm yên lặng, cũng chẳng gọi là người an trú trong pháp.

Như vậy: Thầy tỳ kheo trong Phật pháp cần phải ghi nhớ kệ ngôn trên đây, không bỏ phí thì giờ, ngày đêm tu tập làm cho tâm yên lặng, tìm nơi thanh vắng, dưới cội cây, trong thạch động, nơi nhà trống, chăm chú trong thiền định, tẩy trừ phiền não để thành đạt sự an tĩnh nội tâm mới đáng gọi là người trụ trong Phật huấn.

(*Dhammavi Harikasutta 1 Dutiyapannāsaka Pañcakanipāda Anguttara Nikāya – tạng 20*)

Đạo đưa đến nơi dứt khổ

Vấn: Bạch Phật, thầy tỳ kheo an trú nơi pháp rồi cần phải hành đạo theo thứ tự qui tắc nào để mau dứt khổ?

Phật đáp: Thầy tỳ kheo an trú nơi pháp rồi cần phải ngụ nơi rừng vắng, dưới cội cây, trong hang đá, nơi nhà trống, ngồi kiết già, thân hình ngay thẳng, chú tâm về phía trước cố gắng tẩy trừ tham dục, oán hận, hôn trầm, tưởng niệm về ánh sáng, ghi nhớ biết mình, diệt phóng tâm, hoài nghi v.v... Đó là 5 pháp cái gọi là phiền não nội tại cần phải loại trừ để đắc sơ thiền, nhị thiền, tam thiền, tứ thiền. Khi nhập định, tâm trở nên an tĩnh xán lạn dịu dàng không bị lay chuyển nổi, để trở nên thuần thực, hủy diệt lậu phiền não (*āsavakkha*). Hành giả nhận định đúng theo chơn lý như vậy: Đây là sự khổ, đây là nguồn gốc sự khổ, đây là phương châm diệt khổ, đây là lậu phiền não, đây là nhân sanh lậu phiền não, đây là tư cách tẩy trừ lậu phiền não và đây là đường lối loại trừ lậu phiền não.

Thấy rõ như vậy, thầy tỳ kheo biết mình đã giải thoát ra khỏi dục lậu phiền não (*kamāsava*), khỏi màng lưới vô minh lậu phiền não (*avijjasava*), khỏi hữu lậu phiền não (*bhavasava*).

Khi tâm được tự do giải thoát rồi thì phát sanh trực giác (*nāna*), biết rằng mình chỉ còn có kiếp này thôi, đời phạm hạnh đã hoàn tất, đã đến mục đích cuối cùng, chẳng còn bị ràng buộc bởi bất cứ việc gì trên cõi thế và biết mình đã toàn thắng.

(*Yodhājivasutta số 1 Pañcakanipāda Anguttara Nikāya – tạng 20*)

Phương pháp cảm hóa những điều làm lỗi

Vấn: Bạch Phật, bằng nhiều trường hợp vì ngu dốt, vì nhu cầu, kẻ đã gây ra nghiệp dữ do thân khẩu ý, chẳng biết thế nào là phải hay quấy, phải làm thế nào tự cải hóa để trở nên cao thượng?

Phật đáp: Những thiện nam tín nữ tại gia hoặc tu sĩ xuất gia nên quán tưởng luôn luôn như vậy: “Ta phải chịu hậu quả của cái nghiệp mà mình đã tạo. Nó là di sản, là dòng dõi, là vật vấy hãm ta. Gây ra nghiệp lành hay dữ, chính ta phải mang hậu quả chẳng sai”.

Này các tỳ kheo, kẻ nào quán tưởng thường xuyên về hành vi bất chánh tội lỗi của mình cho đó là xấu xa, đê tiện, nguy hại cho bản thân, thì lần lần làm suy giảm ác tính hoặc tận diệt nó.

(Trānasutta Pancakanipāda Anguttara Nikāya – tạng 20)

Ích lợi của sự đi kinh hành

Vấn: Bạch Phật, có nhiều cách làm cho tâm yên lặng và việc đi kinh hành là một. Vậy thầy tỳ kheo đi kinh hành được lợi ích chi?

Phật đáp: Quả báu của sự đi kinh hành có 5: 1) hành giả có sự kiên nhẫn khi đi đường xa; 2) hành giả trở nên nhẫn nại tinh tấn; 3) người ít có bệnh hoạn; 4) làm cho thực phẩm dễ tiêu hóa; 5) thiền định được duy trì lâu ngày.

(Cankamasutta Padhamapanāsaka Pañca Nipata Anguttara Nikāya số 20)

Vì sao con người sợ chết

Vấn: Bạch Phật, mọi người đều biết cái chết là vô thường không sao tránh khỏi nhưng vẫn sợ, vậy do đâu mà người sợ chết?

Phật đáp: 1) Lúc sống vì người đời có tâm quyền luyện yêu mến, khát khao trong người và vật thương yêu quen thuộc, cho đó là sở hữu của mình, đến khi lâm bệnh nặng lại nghĩ rằng: “Khổ thay, các vật thân yêu đó sẽ bỏ ta, ta sẽ từ biệt chúng”. Rồi họ đâm ra buồn rầu hối tiếc làm phát sanh nỗi sợ hãi kinh hoàng về sự chết.

2) Hoặc trước kia họ hằng tung tui thân xác mình xem nó là quý trọng, đến lúc gần lâm chung lại nghĩ rằng: “thể xác quý hóa này sắp bỏ ta và ta sẽ lìa nó”. Nghĩ vậy nên họ phát lên sự kinh sợ về cái chết.

3) Có kẻ khác nghĩ rằng: “Lúc sanh tiền ta đã lỡ gây ra nhiều việc xấu xa tội lỗi, chẳng biết lo làm lành lánh dữ để làm của báu để dành cho kiếp sau”. Lẽ đó họ đâm ra sợ hãi trong lúc gần chết.

4) Người lại có tánh hoài nghi không tin chánh pháp. Lúc lâm bệnh nặng sắp chết nghĩ rằng: “Trước kia ta quá ngu muội không tin tưởng chánh pháp cao thâm”. Nghĩ vậy người đâm ra âu sầu tủi hổ và ghê sợ cái chết.

(Maranab-Hayāsutta Catukannipāda Anguttara Nikāya-42)

Phải tìm cách sanh nhai nào cho có lợi

Vấn: Bạch Phật, trong nghề thương mại, tại sao có người được thủ lợi, kẻ khác lại thất bại lỗ lã?

Phật đáp: Có người hứng thú tìm gặp bậc Sa-môn rồi hứa: “Bạch Ngài muốn cần dùng vật chi tôi sẽ dâng cúng”, nhưng sau đó người lại bỏ qua không giữ lời hứa; vì vậy, sau khi được tái sanh làm người, sanh hoạt cách nào cũng bị lỗ lã thiệt thòi. Có người hứa dâng cúng đến bậc Sa-môn vật này vật nọ, nhưng mang đến món khác vô giá trị; khi thọ sanh làm người muốn thụ lợi nhưng buôn bán sút kém không vừa ý mong mỏi. Có người dâng cúng đến bậc Sa-môn đầy đủ những gì cần thiết không sai hẹn nên kiếp này làm ăn phát đạt theo sở nguyện. Có người dâng cúng đến bậc Sa-môn nhiều vật dụng dồi dào vượt mức lời hứa khi trước, sanh ra làm người họ sẽ được lợi lộc nhiều hơn sự mong ước trong nghề thương mại.

(Vanijjasutta Catunipāda Anguttara Nikāya – 19)

Phụ nữ có thể hành động như nam nhân được không?

Vấn: Bạch Phật, tại sao phụ nữ cũng giỏi dẫn, khôn ngoan, nhưng làm việc đại sự không được như người nam. Phải chăng họ kém khả năng hay bị người nam cấm đoán?

Phật đáp: Vì phần đông phụ nữ rất say mê, có tánh sân hận, ganh tị, keo kiệt nên không thể dự vào những cuộc thảo luận thông minh đúng đắn.

(Kammajjasutta Catukanipāda Anguttara Nikāya – tạng 20)

Thế nào mới xứng đáng là người học rộng

Vấn: Đức Thế Tôn thường khen ngợi sự học rộng. Nhưng học nhiều biết nhiều có đủ không? Và cần phải học thêm điều gì nữa?

Phật đáp: Trên đời có hạng người học suốt thông pháp: Sutta, Geyya, Veyya, Karana, Gāthā, Udana, Itivuttaka, Jataka, Abbhūtaḍḍhamma vedalla, nhưng không thấu rõ đúng theo chân lý rằng: đây là khổ, đây là nguyên nhân sự khổ, đây là tư cách diệt khổ và đây là con đường đưa đến dứt khổ. Người đó ví như trời râm nhưng không mưa.

Người biết gói gém tăng trưởng; biết mình đi tới thoái lui, nhìn xem thay đổi oai nghi v.v... chỉ làm dáng trong sáng bên ngoài, nhưng không biết rõ đây là khổ và đây là con đường dứt khổ, thì người ấy ví như cái nồi rỗng, không được đầy nắp hoặc như trái xoài chín héo, như chuột làm ổ mà không ở.

(Micasutta Catakanipāda Anguttara Nikāya – tạng 19)

Phương pháp thành đạt trung tâm điểm của Phật giáo

Vấn: Bạch Phật, chúng con phải tuân tự thực hành như thế nào để tới điểm trung tâm chánh yếu của Phật giáo?

Phật đáp: Nên luôn luôn tưởng niệm đến bảy nhân sanh quả Bồ đề (Thất giác chi, sattabojjanga) để trau dồi trí tuệ. Đến bốn pháp niệm căn bản (Tứ niệm xứ, satipatthāna) làm cho Thất giác chi thêm tấn triển. Ghi nhớ niệm tưởng về hoạt động của thân khẩu ý cho trong sạch để nâng đỡ pháp Tứ niệm xứ thêm hoàn hảo. Chế ngự lục căn cho thanh tịnh và niệm tưởng thường xuyên để hủy diệt tam nghiệp thân khẩu ý.

(Kundalyasutta Mahā Vāra Vagga Anguttara Nikāya – 91)

Tại sao đạo hạnh bị hủy hoại?

Vấn: Bạch Phật, có thầy tỳ kheo cố công hành đạo thành đạt cả bốn bậc thiền, thân tâm yên tĩnh (cetosammadhi) bỗng nhiên hoàn tục?

Phật đáp: Có hạng người trong đời khi nương theo thầy tổ cố gắng trau dồi giới đức, trở nên điềm đạm yên tĩnh thoải mái, nhưng bỗng nhiên xa lìa bậc tôn sư, tách rời phạm hạnh, đi chung đụng với tỳ kheo ni, sa di ni, hoặc kết giao với ngoại đạo... Họ trở nên phóng túng phát sanh tình dục, khi bị dục tình quyến rũ thì người phải xa lìa giới bổn, xả lớp nâu sòng để trở về thế tục. Cũng như loài bò quên ăn cỏ bị buộc trong chuồng nào ai dám quả quyết rằng bò thôi ăn cỏ khi được thả ra.

Cũng có người lánh xa tình dục, trì chí tu hành, xa lìa ác pháp, đắc sơ thiền, nhị thiền, tam thiền và tứ thiền, nhưng vẫn còn chung đụng với tỳ kheo ni, sa di ni. Người ấy ví như trời mưa to trên ngã tư đường làm cho bụi bặm tan tác nhưng nào ai dám cho rằng bụi chẳng còn bám trên mặt lộ. Hoặc giả vật thực để cách đêm không thỏa mãn sở thích của người quen ăn món cao lương, giờ đây ai dám nói rằng thức ăn đó chẳng vừa miệng người. Hoặc giả như đám mưa to làm xao động chuyển tan các loài động vật trong ao hồ như sò, ốc, hến v.v... Nhưng nào ai dám cho rằng các loài đó không còn tồn tại trong ao hồ nữa? Hay là nước không bị sóng gió lay động, nào ai dám nói rằng hết sóng trong vũng nước?

Lại nữa, có người có công hành đạo thành đạt trạng thái an tịnh nội tâm (cetosammadhi) rồi nghĩ rằng mình đã đi đến mục đích tinh thần cao thượng tuyệt vời, có sự yên tịnh vững chắc. Nhưng người lại để duôi tiếp xúc với tỳ kheo ni, sa di ni, làm hư hoại công phu để rồi cuộc từ bỏ y trở về thế tục. Cũng như đức vua cùng đoàn hộ giá gồm quân lính, các vị đại thần đi đường xa gặp lúc trời sụp tối vào đóng giữa một khu rừng. Tiếng voi, ngựa, xe, gươm giáo, quan quân vang động ồn ào làm che lấp tiếng kêu của các sanh vật nhỏ nhút như ve, dế, cào cào... Nhưng nào ai dám quả quyết rằng tiếng kêu của những loài thú đó đã biến tan?

(Cittahatthisāriputtasutta Chakanipāda Anguttara Nikāya tạng 20)

Tội của sân hận

Vấn: Bạch Phật, nóng giận, oán thù có tội lỗi như thế nào? Phải làm cách nào để diệt trừ lòng sân hận?

Phật đáp: Người đã bị sự nóng giận không chế rồi, dù có tắm rửa sạch sẽ, râu tóc cạo sạch, y phục trắng trẻo thế nào cũng lộ vẻ xấu xí, da mặt xanh xám. Người bị tánh sân đè nén rồi đâm ra bực bội xao xuyên nằm ngồi nơi sang trọng thế mấy cũng không yên, tâm tư sâu khổ, gặp vật gì vô ích cho là hữu ích, gặp việc hữu ích cho là vô ích. Vật gì lọt vào tay người sân hận rồi thì trước sau gì cũng bị hư hoại, mất giá trị, chịu dày vò khổ sở. Người sân hận dù được địa vị quyền tước cao sang cũng có ngày phải suy giảm, các bề bạn thân quyến tìm cách lánh xa. Người sân hận dù gian lao cực khổ, nhọc nhằn tạo nên tài sản với giọt mồ hôi nước mắt thì ngày nào đó cũng bị vua chúa hay nhà cầm quyền tịch thu vào ngân khố quốc gia. Người sân hận thường gây việc ác độc, do thân khẩu ý, khi ngũ uẩn tan rã người hằng bị sa vào bốn đường ác đạo (súc sanh, ngạ quỷ, atula, địa ngục).

(Kodhānāsutta Satanipada Anguttara Nikāya tạng 22)

Tài thí đem lại quả báo như thế nào?

Vấn: Bạch Phật, khi bố thí, nếu người chú tâm cầu nguyện sẽ được quả báo như thế nào?

Phật đáp: Người bố thí có tâm mong được quả báo thường nghĩ rằng:

“Sau khi chết, ta sẽ được hưởng quả vui nơi cõi trời Tứ đại thiên vương, sẽ được làm bạn với chư thiên”, nhưng sau khi hết phước họ cũng tái sanh lại.

Vấn: Có hạng người bố thí nhưng chẳng mong cầu quả báo và nghĩ rằng mình chỉ muốn làm điều thiện mà thôi. Như vậy quả báo sẽ ra sao?

Đáp: Nếu thí chủ không mong cầu quả báo thì tâm không dính mắc trong quả bố thí. Sau khi chết, người được sanh về cõi trời Đao Lợi làm bạn với chư thiên và tới khi phước báu chấm dứt thì sẽ tái sanh lại.

Vấn: Có hạng người bố thí vì thói quen không cầu quả, cho việc làm thiện đó là thông thường vậy thôi. Quả báo của sự bố thí đó sẽ ra sao?

Đáp: Trên đời có hạng người có tâm bố thí vì truyền thống của ông bà, cha mẹ để lại. Họ nghĩ rằng làm lành là để giữ gìn phẩm giá đức hạnh của tổ tiên nên không cầu quả. Sau khi chết, người sẽ được thọ sanh làm bạn của chư thiên trên cõi trời Dạ Ma và lúc hết phước cũng phải tái sanh lại.

Vấn: Có hạng người bố thí không cầu quả, không nghĩ là việc lành, không theo thói quen, mà có tâm tế độ chư Tăng sống nhờ của tín thí. Như vậy quả báo sẽ như thế nào?

Đáp: Có người không noi theo truyền thống thói quen của ông bà, cha mẹ mà bố thí. Nhưng nghĩ rằng các bậc Sa-môn không được phép nấu ăn nên phát tâm trong sạch bố thí

cơm nước. Sau khi chết, người được làm bạn với chư thiên trên cõi trời Đâu Xuất và lúc hết phước sẽ tái sinh lại.

Vấn: Có hạng người bố thí nghĩ rằng bố thí làm cho tâm mát mẻ an vui, chớ chẳng nghĩ đến quả báo thì sao?

Đáp: Có hạng người bố thí không nghĩ rằng mình dư ăn, dư để đem của phân phát cho kẻ khác nhưng xét rằng: “Khi ta bố thí là ta muốn phát sanh trí tuệ, muốn thân tâm được thoải mái hoan lạc”. Họ thí cơm rồi được sanh làm bạn chư thiên trên cõi trời Lạc Hóa và khi hết phước sẽ tái sinh lại.

Vấn: Bạch Phật, người bố thí không muốn quả báo, nhưng thấy rằng bố thí rồi tâm vui thích, rồi thí. Như vậy quả phước sẽ ra sao?

Đáp: Có người trong giáo pháp này không phải bố thí do nghĩ rằng: “Ta sẽ là người bố thí như đạo sĩ thườ trước... Nhưng bố thí do nghĩ rằng: Khi bố thí như vậy tâm ta sẽ trong sáng, phát sanh ưa thích và hoan lạc... họ thí cơm... hằng sẽ là bạn của chư thiên cõi Tha Hóa Tự Tại và khi hết phước rồi sẽ sanh lại.

Vấn: Có người bố thí nhằm mục đích dứt lòng bòn xén để trau dồi thân tâm cho trong sạch, tẩy trừ ô nhiễm thì có quả báo gì không?

Đáp: Về trường hợp này, người thường nghĩ: “Ta bố thí đây là mong cho tâm trí sáng lạng, hoan hỷ, yên tĩnh là vì lợi khí tô điểm tinh thần”. Bố thí như vậy, sau khi chết được sanh về cõi Phạm thiên và lúc hết nghiệp, người sẽ không tái sinh lại nữa.

(Danasutta Sattakanipada Anguttara Nikāya – tạng 22)

Ngăn ngừa phát sanh tội lỗi

Vấn: Bạch Phật, có người không dám làm tội vì sợ mang quả khổ. Vậy phải ngăn ngừa tội lỗi phát sanh như thế nào?

Phật đáp: Trong trường hợp này, người nghĩ rằng: “Nếu ta không trì giới, hành động xấu xa đê tiện bằng thân khẩu ý, tất nhiên bị người chê trách chẳng sai”. Vì lo sợ hổ thẹn bị người chê bai nên từ bỏ thân bất chánh và ráng rèn luyện cho nó trở nên chân chánh, ý bất chánh trở nên chân chánh, khẩu bất chánh trở nên chân chánh, luôn luôn giữ mình cho trong sạch thanh cao.

Người lánh xa nghiệp bất chánh do thân khẩu ý và cố tạo nghiệp chánh đáng do thân khẩu ý để khỏi bị người chê trách và làm cho tâm trở nên trong sạch.

Có người vì thấy kẻ trộm cướp gian manh bị nhà chức trách bắt được đưa ra hành hạ, đánh đập, tra tấn đủ cách rồi đâm ra sợ hãi, nghĩ rằng: “Nếu ta trộm cắp, cướp bóc thì sẽ bị nhà chức trách trừng phạt nặng nề bằng đủ mọi cách. Vậy ta chớ nên trộm cắp”. Vì sợ quyền thế mà không dám gây ra tội lỗi.

Có người suy xét rằng: “Nếu ta hành động bất chánh về thân khẩu ý thì sau khi ngũ uẩn tan rã, ắt bị sa đọa vào bốn đường ác đạo”. Vì sợ trả quả khổ như thế nên người cố gắng gìn giữ thân khẩu ý hoàn toàn trong sạch.

(Bhayasutta số 1 Catukanipada Anguttara Nikāya tạng 19)

Đạo quả có thể đến cho người còn nhiều ô nhiễm không?

Vấn: Bạch Phật, người còn nhiều tham dục, sân hận, si mê nhưng mong mỗi đạt thành đạo quả. Cũng có kẻ ít tham sân si muốn mau đắc đạo, làm thế nào?

Phật đáp: Người có nhiều tham dục hằng thọ khổ. Tham dục làm phát sanh sân hận, khiến người phải thọ khổ. Nhưng cũng có người nhờ ung đức ngũ căn: đức tin, tinh tấn, trí

nhớ, thiên định, trí tuệ, được kiên cố vững vàng nên có thể thành đạt đạo quả vì hủy diệt hết lậu phiền não do ngũ lực của ngũ căn vững mạnh.

Có người ít tham dục, ít sân hận bất bình, ít khổ, nhưng nhờ có ngũ căn ôn hòa nên cũng đạt đạo quả, tận diệt phiền não.

(Patipāda thứ 2 Catukanipāda Anguttara Nikāya, 19)

Phải hành pháp thiên hay pháp quán như thế nào?

Vấn: Bạch Phật, pháp niệm có hai là thiên (samādhi) và quán (vipassana) trong hai pháp ấy phải niệm cái nào trước?

Phật đáp: Thầy tỳ kheo trong giáo pháp này niệm pháp quán có pháp thiên phía trước, hoặc niệm pháp thiên có pháp quán phía trước, hoặc niệm cả hai cùng một lúc cũng được. Đạo hằng phát sanh, người thường xuyên niệm đạo đó để tẩy trừ kiết sử¹ (1) tận diệt thụy miên phiền não (anusaya)².

(Patapadavagga 2 – Catukanipāda Anguttara Nikāya – 13)

Ý nghĩa của pháp bảo

Vấn: Bạch Phật, chỗ nói pháp chính mình thành đạt rồi phát hiện cho thấy, cho biết tự nơi tâm không chờ ngày giờ, không chậm trễ và chính mình chứng nghiệm lấy có nghĩa là gì?

Phật đáp: Nghĩa là về xan tham người thấy rõ “Hiện giờ trong ta có xan tham trú ẩn hay chẳng?” Về sân hận “Hiện giờ trong ta có sân hận trú ẩn hay không?” Về si mê “Hiện giờ trong ta có si mê trú ẩn hay không?”

Người cũng biết rõ rằng pháp gồm có xan tham, sân hận, si mê có trú ẩn bên trong hay không. Như vậy pháp mà người đã thấy, đã biết phát hiện tự nơi tâm không chậm trễ, không chờ ngày giờ mà bậc trí tuệ phải tự mình chứng nghiệm.

(Sanditthikasutta 1 Chakkanipāda Anguttara Nikāya – 21)

Làm thế nào biết được bậc thánh A-la-hán

Vấn: Bạch Phật, hành tại gia cư sĩ làm cách nào để biết được vị tỳ kheo nào đắc đạo quả A-la-hán?

Phật đáp: Người cư sĩ tại gia sống trong gia đình say mê theo ngũ dục, chung sống với con cái, ăn ngon ngủ kỹ, ưa thích vàng bạc, trang điểm son phấn, khi nghĩ rằng vị tỳ kheo này là bậc A-la-hán đắc đạo quả, hoặc giả, chẳng tìm thấy ai là bậc A-la-hán nên không muốn bố thí. Như Lai khuyên các hành cư sĩ nên bố thí đến chư Tăng thì sẽ được an vui, tâm trí sáng lạng và sau khi chết sẽ được sanh về cõi trời.

(Danikammikasutta Chakkanipada Anguttara Nikāya, tạng 21)

Nghiệp, nhân của nghiệp và phương thức diệt nghiệp

Vấn: Bạch Phật, nghiệp là gì? Cái chi là nhân của nghiệp và diệt nghiệp bằng cách nào?

Phật đáp: Đây các thầy tỳ kheo, chính tác ý (cetana) là nghiệp. Vì trước khi tạo nghiệp bằng thân, khẩu, ý người ta đã tính toán suy nghĩ rồi. Vậy nhân sanh của nghiệp là xúc và sự khác nhau của nghiệp là cho quả đưa về sáu cõi: trời, người, súc sanh, atula, ngạ quỷ và địa ngục.

¹ Kiết sử là tùy phiền não đưa đẩy chúng sanh luân hồi trong tam giới (sangojana).

² 7 thụy miên phiền não: kāmārāgānusaya, patighānusaya, mānanusaya, tittānusaya, vicikicchānusaya, bhāvarāgānusaya, ayijjānusaya.

Quả của nghiệp có ba: nghiệp cho quả trong hiện tại, nghiệp cho quả trong những kiếp kế cận, nghiệp cho quả trong các kiếp sau.

Muốn diệt nghiệp quả thì nên loại trừ xúc. Thánh đạo gồm có 8 chi là: chánh kiến, chánh tư duy, chánh ngữ, chánh nghiệp, chánh mạng, chánh tinh tấn, chánh niệm, chánh định. Hành theo Bát chánh đạo là phương thức diệt nghiệp.

Khi bậc Thánh tinh văn thấu rõ bản chất của nghiệp là thế nào, biết rõ nhân sanh nghiệp, sự khác biệt của nghiệp, đường lối diệt nghiệp; chừng đó bậc Thánh tinh văn chứng nghiệm rằng mình đã diệt xong phiền não và cuộc đời phạm hạnh đã hoàn tất.

(Nibbedhikasutta Chakanipāda Anguttara Nikāya, tạng 21)

Vì đâu lậu phiền não không dứt tuyệt?

Vấn: Bạch Phật, do duyên có nào tư cách diệt trừ phiền não để đi đến đạo quả rất khó thực hành?

Phật đáp: Có thầy tỳ kheo không cố công niệm tưởng, lại mong ước như vậy: “Ôi! Cầu xin cho tâm tôi thoát ra khỏi phiền não và không cố chấp”. Song tâm của thầy tỳ kheo đó chưa thoát khỏi lậu phiền não và không cố chấp, mà tại sao vậy? Vì vị tỳ kheo đó không thường niệm. Niệm cái chi? Bởi không chú tâm niệm tưởng về: Tứ niệm xứ (Satipatthāna), Tứ chánh cần (Sammappadhāna), Tứ như ý túc (Iddhipada), Ngũ căn (Indriya), Ngũ lực (Bala), Thất giác chi (Satta Bojjhanga), Bát chánh đạo (Atthangikaggama). Chẳng khác nào gà mẹ có 8 trứng, 10 hoặc 12 trứng, nhưng gà mẹ không biết ấp cho thích hợp, thiếu hơi nóng, ấm áp không đều, lại mong rằng: “Ôi! Xin cho con tôi mạnh mẽ dùng móng chân, dùng mỏ phá vỡ mảnh trứng để sớm ra ngoài không khí và được an lành”. Nhưng không thể được, vì gà con rất yếu đuối, không phá vỡ được trứng.

– Điều này do nhân nào?

– Bởi gà mẹ ấp trứng không thích hợp, cung cấp thiếu hơi nóng khiến gà con yếu đuối.

(Bhavānāsutta Sattakanipada Anguttara Nikāya – tạng 21)

Cảnh tỉnh tâm tỳ kheo phá giới

Vấn: Bạch Phật, người xuất gia trong Phật giáo phạm giới luật vì hạnh kiểm xấu xa đê tiện, phóng túng, giả dối phỉnh gạt người thế để nuôi mạng phải gánh chịu tội lỗi thế nào?

Phật đáp: Nên thức tỉnh người như vậy: “Kẻ phá giới phóng dăng thấp hèn cố tâm giấu lỗi đã tuyên thệ làm Sa-môn nhưng chẳng xứng đáng là người phạm hạnh, còn nhiều tham dục, thọ vật thực do người dâng đến bằng đức tin của vua chúa hay triệu phú gia v.v... như vậy có tốt gì đâu. Dùng cao lương mỹ vị như thế, nào khác chi nuốt cục sắt cháy đỏ, đốt môi, đốt lưỡi. Thà nuốt sắt để thiêu hủy môi, lưỡi, cổ rồi đốt cháy tới ruột non, ruột già, đốt suốt tới hậu môn còn tốt hơn. Vì kẻ phá giới đó sau khi chết sẽ đọa vào bốn đường ác đạo chẳng sai.

Người phá giới tâm địa thấp hèn ví như rác rến nhơ bẩn vô dụng, khi dám thọ lãnh vật thực do người có đức tin dâng cúng thì phải chịu khổ lâu đời, sau khi ngũ uẩn rã tan, người phải sa vào ác đạo nhưt là địa ngục.

(Aggikhandhūpanasāka Sattakanipāda Anguttara Nikāya tạng 21)

Chánh giáo và tà giáo

Vấn: Đức Upali bạch Phật, pháp môn của Đức Phật rất dồi dào phong phú nên thường khi có nhiều tư tưởng, học thuyết của các tôn giáo khác xâm nhập. Vậy làm thế nào đâu là Chánh giáo, đâu là Tà giáo?

Phật đáp: Nay Upali, người nên biết rằng những pháp nào không đem lại sự chán ngán thế sự, không đưa đến dứt bỏ, an tịnh, thoải mái, không đưa đến giác ngộ, đến Niết-bàn thì chẳng nên chấp nhận. Vì đó không phải là pháp luật chánh đáng, không phải là lời dạy của đức Như Lai.

Còn pháp nào sau khi thực hành chán ngán thế sự, đưa đến dứt bỏ, đến an tịnh thoải mái, đến giác ngộ, đến Niết-bàn thì nên chấp nhận. Vì đó là pháp luật chân chánh, là lời giáo huấn của đức Như Lai.

Phương pháp làm phát sanh trí tuệ

Vấn: Sau phương thức thực hành để thành đạt giới và định, còn có điểm căn bản thứ ba làm phát sanh trí tuệ. Vậy phải hành động thế nào cho mau thành tuệ?

Phật đáp: Đây là 8 nhân và 8 duyên mà bậc phạm hạnh phải ghi nhớ thực hành theo từng giai đoạn để phát sanh trí tuệ:

1) Thầy tỳ kheo trong giáo pháp này nên tìm học hỏi nương nhờ các thầy tổ hay bạn Sa-môn xứng đáng có phẩm hạnh thanh cao vững chắc. Đây là nhân và duyên thứ nhất.

2) Sau khi chọn được thầy tổ hay bạn Sa-môn xứng đáng rồi, thầy tỳ kheo phải năng tới lui học hỏi về những điều còn nghi ngờ thắc mắc cho thấu đáo rành rẽ hơn để đánh tan sự hoài nghi. Đây là nhân và duyên thứ hai.

3) Nghe được pháp rồi, người cố gắng làm cho hai tư cách yên lặng của thân và tâm được đầy đủ. Đây là nhân và duyên thứ ba.

4) Thầy tỳ kheo hằng thu thúc theo giới bổn, trau dồi hạnh kiểm, ưa thích nơi thanh vắng, biết ghê sợ tội lỗi dù là nhỏ nhen chút ít. Đây là nhân và duyên thứ tư.

5) Thầy tỳ kheo là bậc nghe nhiều học rộng, ráng duy trì kiến thức mình đúng theo chánh pháp, là người có chánh kiến, sống theo đời phạm hạnh, thân khẩu ý trong sạch. Đây là nhân và duyên thứ năm.

6) Thầy tỳ kheo cố gắng tẩy trừ các ác pháp và trau dồi thiện pháp, là người tiến hóa vững chắc không thoái chuyển và luôn luôn quyết tâm sống theo lẽ phải. Đây là nhân và duyên thứ sáu.

7) Thầy tỳ kheo không có tánh hay ngụy biện, không nói lời vô ích, thích nói pháp hoặc nghe pháp của người khác, thường giữ sự im lặng như các bậc Thánh nhân. Đây là nhân và duyên thứ bảy.

8) Thầy tỳ kheo phải quán tưởng cho thấy tư cách sanh diệt và ngã chấp ngũ uẩn: sắc, thọ, tưởng, hành, thức. Đây là nhân và duyên thứ tám.

(Paññasutta attakamnipāda anguttara nikāya – tạng 21)

Thiên văn học trong Phật giáo

Vấn: Đức Ananda bạch Đức Thế Tôn, Ngài có giải thích sự liên quan giữa trục giác với sa bà thế giới như thế nào?

Phật đáp: Nay Ananda! Một sa bà thế giới là khoảng trống bao la, trong đó mặt trời, mặt trăng vận chuyển khắp hướng sáng ngời rạng rỡ. Vũ trụ có hằng ngàn sa bà thế giới và trong hàng ngàn sa bà thế giới đó có cả ngàn mặt trời, cả ngàn mặt trăng, có ngàn quả núi Tu di, có ngàn Nam thiên bộ châu, có ngàn Tây ngưu hóa châu, có ngàn Bắc cực lưu châu, có ngàn Đông thắng thần châu, có bốn ngàn đại hải, có bốn ngàn Đại thiên vương, có ngàn Đạo lợi thiên, có bốn ngàn Dạ ma thiên, có ngàn Tha hóa tự tại thiên, có ngàn cõi Phạm thiên.

Này Ananda! Đây là tiểu vũ trụ có ngàn sa bà thế giới. Đây là trung vũ trụ có một triệu sa bà thế giới. Đây là đại vũ trụ có một trăm ngàn triệu sa bà thế giới. Như Lai thông suốt cả một trăm ngàn triệu sa bà thế giới và có thể giải thích rõ rệt.

(Cūlanisutta Tikanipāda Anguttara Nikāya – tạng 18)

Thầy tỳ kheo phải thực hành thế nào cho đúng?

Vấn: Bạch Phật, thầy tỳ kheo trong Phật giáo phải học và hành như thế nào cho đúng dẫn theo Phật huấn?

Phật đáp: Này các tỳ kheo, con lừa trà trộn đi chung với đàn bò. Nó rống lên và cho mình cũng là bò, nhưng từ màu sắc, tiếng kêu, dấu chân của nó cũng chẳng giống bò. Cũng như có tỳ kheo trong Phật giáo trà trộn, nhập đoàn đi chung với đoàn tăng lữ thuần thành rồi tuyên bố rằng mình cũng là tỳ kheo, nhưng có hành vi, phong độ chẳng giống tỳ kheo tăng. Vậy các người phải cố rèn luyện như vậy: “Ta hãy vui thích nhẫn nại quyết tâm thực hành giới bậc cao (adhisīla), định bậc cao (adhisamādhī), trí tuệ bậc cao (adhipañña)”. Các người nên cố gắng như thế.

(Gadharabhasutta Tikhnipāda Anguttara Nikāya – tạng 18)

Đời cũng có lợi ích

Vấn: Bạch Phật, có người nói Phật giáo chẳng thiết tha với đời và dạy phải xa đời, như vậy có đúng không?

Phật đáp: Này các tỳ kheo, trước kia khi chưa giác ngộ và hãy còn là một vì Bồ tát, có lần ta nghĩ rằng: “Trong đời này cái chi là hữu ích, có giá trị? Cái chi vô ích, vô giá trị, là tội lỗi? Còn cái chi là lối thoát?”

Rồi ta lại suy tư: “Sự an vui của thế tục là tiện lợi, có giá trị đối với đời. Nhưng đời là vô thường, là khổ não, luôn luôn biến đổi nên đó cũng là sự bất lợi cho đời. Còn tư cách dứt khỏi tình dục, dứt bỏ các vật thương yêu triu mến, đó là lối thoát ra khỏi đời”.

Này các tỳ kheo, khi chưa giác ngộ, chưa thấu rõ tính chất của đời, chưa hiểu rõ tội lỗi của đời và chưa tìm ra đường lối giải thoát, Như Lai chẳng hề quả quyết công bố rằng mình là bậc Đại ngộ, bậc Chánh đẳng Chánh giác, thông suốt tam giới, biết rõ những cảnh giới Ma vương, Phạm thiên, Sa-môn, Bà la môn và hàng Nhân loại.

(Bubhasutta Tikanipāda Anguttara Nikāya – tạng 18)

Tỳ kheo phải cười như thế nào

Vấn: Bạch Phật, Đức Thế Tôn và các hành Thánh Văn La-hán gặp việc hoan hỷ chỉ mỉm thôi. Vậy các thầy tỳ kheo phải tỏ ra thế nào khi người hoan hỷ vui vẻ?

Phật đáp: Này các tỳ kheo, trong giới luật của Thánh nhân không có sự múa hát, nhảy nhót, cười cợt như người thế. Vậy các người nên từ bỏ sự ca hát, nhảy múa, cười cợt hả hê. Lúc nào gặp chuyện vui thì chỉ nên mỉm cười thôi.

(Ronasutta Tikanipāda Anguttara Nikāya – tạng 18)

Sự luyện ái làm cho mù quáng

Vấn: Bạch Phật, người thường nói rằng sự luyện ái làm trở nên mù quáng có đúng không?

Phật đáp: Người say mê tình dục rồi thì bị nó lừa đảo, trói buộc ám muội tâm trí, khiến không thấy rõ đạo đức, không nghĩ thấy điều lợi ích cho mình và cho kẻ khác. Tình dục làm cho người tối tăm, không nhìn thấy tội phước, phải quấy, ngăn lấp trí tuệ, rồi trở nên ích kỷ, vị ngã và chẳng mong đạt đạo quả Niết-bàn.

(Channasutta Tikanipāda Anguttara Nikāya tạng 18)

Giới và A-la-hán quả

Vấn: Đức Ananda bạch Đức Thế Tôn, sự trì giới có đưa đến đạo quả không?

Phật đáp: Này Ananda! Giới là thiện pháp, không có sự ăn năn hối hận là quả; không ăn năn hối hận có sự an vui thoải mái là quả; vui mừng có phi lạc là quả; phi lạc có sự yên lặng là quả; sự yên lặng có an lạc là quả; an lạc có định là quả; định có trực giác thấy rõ chân lý là quả; thấy rõ chân lý có sự chán ngán tình dục là quả; sự chán ngán tình dục đưa tới trực giác giải thoát là quả.

Này Ananda! Giới là thiện pháp hằng đưa đến đạo quả A-la-hán đúng theo thứ tự trong Chánh pháp là như thế.

(Thimatthiyāsutta Dasakanipāda Anguttara Nikāya tạng 24)

Phật giáo có phủ nhận không?

Vấn: Bạch Phật, có phải Phật giáo chủ trương tiêu cực, không hành động và khuyến cáo nên xa lánh cõi đời?

Phật đáp: Này người Bà la môn! Phải, đúng như vậy. Như Lai hằng khuyên hóa không nên làm điều xấu xa, tội lỗi do thân, không làm điều xấu xa tội lỗi do khẩu, không làm điều xấu xa tội lỗi do ý. Như Lai dạy không nên làm điều bất thiện.

Này người Bà la môn! Họ nói thầy Sa-môn Gotama như đã dạy không nên làm như thế là đúng, nhưng chẳng phải họ cố ý nói ra như vậy.

Họ cũng rất đúng khi nói thầy Sa-môn Gotama chủ trương thuyết không “không hoàn hảo”. Vì Như Lai dạy tình dục là không hoàn hảo. Đó là những ác pháp, những điều bất thiện. Si mê là không hoàn hảo, sân hận là không hoàn hảo. Đó là nguyên nhân khiến họ tuyên bố rằng thầy Gotama là người dạy tư cách không hoàn hảo. Họ nói rất đúng, nhưng chẳng phải họ cố ý nói ra như vậy.

(Verañjasutta atthakanipāda anguttara nikāya – 22)

Làm sao biết được lậu phiền não không còn

Vấn: Bạch Phật, người thực hành giáo pháp để trở thành bậc vô lậu, dứt khỏi phiền não, phải làm cách nào để biết mình chẳng còn phiền não. Vậy có những điều kiện và trạng thái gì để thấu rõ điều đó?

Phật đáp: Người hành giả cần phải chứng nghiệm 8 trạng thái sau đây mới dám cả quyết rằng mình đã diệt trừ phiền não:

- 1) Tỳ kheo vô lậu (khināsava) trong giáo pháp dùng tuệ giác thấy rõ các pháp hành cấu tạo đều là vô thường đúng theo chân lý.
- 2) Tỳ kheo vô lậu dùng tuệ giác thấy rõ tình dục như hầm lửa đúng theo chân lý.
- 3) Tỳ kheo vô lậu có tâm chiều đi nghiêng về, uồn tâm đi trong tịch mịch, lặng lẽ như tờ, xa lìa tất cả lậu phiền não.
- 4) Tỳ kheo vô lậu đã thực hành đã thực hành tròn đủ pháp môn “Tứ niệm xứ” đã trau dồi cái tâm trở nên chân chánh.
- 5) Thầy tỳ kheo vô lậu đã thực hành và hoàn tất đúng đắn “Tứ chánh cần” theo giới bốn chân chánh.
- 6) Thầy tỳ kheo vô lậu đã thực hành đúng đắn “Ngũ căn” theo giới bốn chân chánh.
- 7) Tỳ kheo vô lậu đã thực hành đúng đắn “Thất giác chi” chân chánh.

8) Tỳ kheo vô lậu đã thực hành “Bát chánh đạo” đúng đắn.

Tám trạng thái đó là nguyên nhân cần chứng nghiệm để trở thành vô lậu và cả quyết rằng mình đã dứt trừ được tất cả phiền não, đã tận diệt phiền não rồi.

Những khó khăn của người phụ nữ xuất gia

Vấn: Đức Ananda bạch Đức Thế tôn, nhận định những hậu quả nguy hại thế nào nên Ngài không muốn cho hành phụ nữ xuất gia hành đạo và đặt nhiều giới luật rất nghiêm khắc cho giới tỳ kheo ni?

Phật đáp: Này Ananda, nếu phụ nữ không được xuất gia tu theo Phật giáo thì Pháp Luật Phạm Hạnh và Chánh Pháp sẽ được duy trì rạng rỡ tới 1.000 năm. Nhưng khi hàng phụ nữ được thu nhập vào giới xuất gia trong Phật giáo thì Chánh pháp không thể kéo dài hơn 500 năm và sau đó sẽ bắt đầu suy tàn sụp đổ.

Này Ananda, dòng dõi nào có nhiều phụ nữ thì gia đình bị kẻ cướp dễ dàng làm hại thế nào, thì cũng như thế ấy khi phụ nữ gia nhập đoàn thể xuất gia trong pháp luật nào thì pháp luật đó khó bề được bền bỉ lâu dài. Cũng như nhiều loại sâu bọ xông vào ruộng lúa thì đồng lúa phải tàn lụi suy vi. Phụ nữ vào tu học phạm hạnh trong pháp luật nào thì pháp luật đó không bền vững lâu được.

Lại nữa, có 8 trọng pháp (caradhamma) ví như người đắp đê ngăn ngừa nước trong ao khỏi tràn ra ngoài. Tỳ kheo ni nào phạm 1 trong 8 trọng pháp đó phải bị trục xuất.

(Gotamasutta Atthakanipāda Anguttara Nikāya – 22)

Bước đầu trong sự hành đạo

Vấn: Bạch Phật, người mới xuất gia vào đạo cần phải nghiêm trì điều nào để tiến hóa?

Phật đáp: Thầy tỳ kheo trước hết phải có sự ghi nhớ biết mình và biết hổ thẹn và ghê sợ tội lỗi. Khi biết hổ thẹn và ghê sợ tội lỗi rồi thì đó là nguyên nhân cho việc thu thúc lục căn trong sạch. Sự thu thúc lục căn là nguyên nhân làm cho giới cao đẹp. Giới cao đẹp là nguyên nhân làm phát sanh định. Chánh định là nguyên nhân làm phát sanh tuệ giác thấy rõ chân lý. Tuệ giác thấy rõ chân lý là nguyên nhân làm chán chê tình dục. Chán chê tình dục là nguyên nhân phát sanh trực giác đưa tới giải thoát.

Ví như cây tròn trĩu sum suê, có nhánh là đầy đủ xanh tươi thì vỏ cây, thân cây, lõi cây đều dày đặc chắc chắn vững vàng.

(Patisutta Atthakanipāda Anguttara Nikāya tạng 22)

Giá trị của thiền và quán

Vấn: Bạch Phật, tu thiền và quán đem lại sự lợi ích như thế nào?

Phật đáp: Cả hai pháp đối xử về nội tại (trí tuệ) vijja gọi là thiền (dhyana) và quán (vipassana).

Này các tỳ kheo! Thiền mà thầy tỳ kheo cố thực hành là cách thức trau dồi tâm trong sạch dứt trừ tình dục. Quán mà thầy tỳ kheo chăm chú thực hành là cách thức trau dồi trí tuệ để hủy diệt vô minh.

Này các tỳ kheo! Khi tâm bị ô nhiễm vì tình dục, khi tâm bị vô minh che lấp thì hành giả không sao tiến triển được.

Này các tỳ kheo! Khi tẩy trừ xong tình dục tâm mới được giải thoát (cittavimutti), khi diệt được vô minh, trực giác giải thoát mới phát sanh (pañnavimutti).

(Ballavagga Pathamapaññasaka Dukanipāda Anguttaranikāya – 18)

Phật giáo cũng dạy người tạo nên sự nghiệp

Vấn: Bạch Phật, có nhiều lời phê phán cho rằng Phật giáo dạy người đời rời bỏ tất cả không nên tạo dựng tài sản, có đúng không?

Phật đáp: Người đời nhờ cặp mắt để tạo nên sự nghiệp, nhưng hai mắt phải hoạt động như thế nào?

Này các tỳ kheo! Đôi mắt là nguyên nhân xây dựng tài sản nhưng người cần phải xem xét sự quan sát của mắt đúng theo lẽ chánh rồi hành động theo thiện pháp, biết cái nào xấu xa tội lỗi, biết thính pháp nghe kinh, biết đem của cúng dường cho tăng hội, hiểu rõ phần nào là trong trẻo của pháp và phần nào là của đen tối.

Này các tỳ kheo! Đó gọi là người có hai mắt.

(Andhasutta Ekanipāda Anguttara Nikāya – tạng 18)

Liên quan giữa thập nhị nhân duyên và tứ diệt đế

Vấn: Bạch Phật, thập nhị duyên khởi và tứ diệt đế có liên quan với nhau như thế nào?

Phật đáp: Này các tỳ kheo, từ sự cấu hợp của 6 nguyên tố: đất, nước, gió, lửa, hư không và thức, chúng sanh nhập vào thai bào. Tiếp theo đó pháp sanh “danh sắc”. Danh sắc là duyên tạo ra “lục nhập”. Lục nhập là duyên sanh “xúc”. Xúc là duyên sanh ra “thọ”.

Này các tỳ kheo, Như Lai chỉ dạy rằng: đây là khổ, đây là nhân sanh khổ, đây là tư cách diệt khổ và đây là phương châm diệt khổ.

Còn thế nào là khổ đế? Sanh là khổ, già là khổ, chết là khổ, than van, hối tiếc, âu sầu là khổ, đau lòng là khổ, xa lìa vật yêu mến, phải gặt vật chẳng vừa lòng, muốn mà không được là khổ, chấp trước ngũ uẩn là khổ.

Đây là nhân của khổ diệt đế: vô minh là duyên sanh “hành”; hành là duyên sanh “thức”; thức là duyên sanh “danh sắc”; danh sắc là duyên sanh “lục nhập”; lục nhập là duyên sanh “xúc”; xúc là duyên sanh “thọ”; thọ là duyên sanh “ái”; ái là duyên sanh “thủ”; thủ là duyên sanh “hữu”; hữu là duyên sự “sanh”; sanh là duyên sanh sự “già”; già là duyên của sự “chết”; tiếp theo là sự khổ sầu, than van, hối tiếc, đờn đau, thất vọng...

Còn diệt khổ diệt đế là thế nào? Chẳng vô minh là hành diệt. Hành diệt thì thức diệt. Thức diệt thì danh sắc diệt. Danh sắc diệt thì lục nhập diệt. Lục nhập diệt thì xúc diệt. Xúc diệt thì thọ diệt. Thọ diệt thì ái diệt. Ái diệt thì thủ diệt. Thủ diệt thì hữu diệt. Hữu diệt thì sanh diệt. Sanh diệt thì già diệt. Già diệt thì không còn chết sống nữa.

Này các tỳ kheo! Còn sau đây là đạo diệt khổ (Bát chánh đạo) có 8 chi: Chánh kiến, Chánh tư duy, Chánh ngữ, Chánh nghiệp, Chánh mạng, Chánh tinh tấn, Chánh niệm, Chánh định.

(Tithasutta Tikanipāda Anguttara Nikāya – tạng 18)

Nhân sanh ra ba điều bất thiện

Vấn: Bạch Phật, cái chi là nguyên nhân phát sanh tham dục, sân hận, si mê?

Phật đáp: Này các tỳ kheo, tham dục có tội nhiều mà gỡ lâu, sân hận có tội mà gỡ mau, si mê có tội mà gỡ lâu.

Khi người có ý nghĩ không chơn chánh về một sự vật đẹp đẽ, lòng tham dục chưa sanh sẽ phát sanh, sanh ra rồi lòng tham dục càng thêm phát triển. Cái chi là nhân duyên làm cho sân hận chưa phát sanh lại sanh ra. Gặp phải sự vật trái ý phật lòng thì người đâm ra nóng giận làm cho sân hận chưa phát sanh lại sanh ra, sân hận sanh ra rồi thì càng thêm phát triển.

Còn làm cách nào để diệt ba điều bất thiện? Nghĩ đến tư cách vô thường như nhóm của các sự vật dễ tẩy trừ tham dục. Dùng từ tâm để giải thoát (metta detovimutti) để tẩy trừ sân hận. Dùng sự quan sát (minh sát) để diệt si mê.

(Tilalysutta Tikanipāda Anguttara Nikāya – tạng 18)

Tham thiền và định

Vấn: Bạch Phật, tham thiền cho tới khi đắc định có thể là nguyên nhân diệt trừ lậu phiền não được không?

Phật đáp: Này các tỳ kheo! Như Lai cho rằng lậu phiền não có thể diệt trừ do sơ thiền, nhị thiền, tam thiền, tứ thiền cho đến phi phi tưởng thiền.

Thầy tỳ kheo trong giáo pháp, xa lìa dục cảnh, đắc sơ thiền quán tưởng rằng: sắc, thọ, tưởng, hành, thức phát hiện trong sát na nhất là sơ thiền đó đều là vô thường, là khổ não, là bệnh tật, là mụn nhọt, là cây tên, là nguồn gốc sự khổ, là hãm hại, là biến đổi, là tan rã, là rỗng không, là vô ngã.

Hành giả giữ tâm an trú trong pháp đó và uồn nấn tâm đi theo chiều hướng vắng lặng các pháp hành, tẩy trừ tâm tham sanh, tham dục, dập tắt để đi đến Niết-bàn. An trú vững bền trong sơ thiền, hành giả có thể trừ tuyệt tất cả lậu phiền não.

(Jhanasutta Navaknipāda Anguttara Nikāya tạng 23)

Nguyên nhân bất hòa trong Tăng lữ

Vấn: Đại đức Upali bạch Phật, do nguyên nhân nào gây ra sự bất hòa giữa Tăng chúng?

Phật đáp: Này Upali, đây là những nguyên nhân gây bất hòa trong hàng Tăng lữ:

- 1) Tỳ kheo thuyết điều không chánh đáng cho đó là chánh đáng.
- 2) Tỳ kheo nói rằng Chánh pháp không phải là pháp chánh đáng.
- 3) Tỳ kheo cho điều không phải luật là điều chánh đáng.
- 4) Tỳ kheo cho luật chánh đáng là không phải luật.
- 5) Thuyết điều mà Như Lai không hề dạy rồi cho rằng đó là lời của Như Lai.
- 6) Cho rằng di huấn của Như Lai không phải do Như Lai truyền dạy.
- 7) Thuyết điều Như Lai không thực hành cho rằng Như Lai đã thực hành.
- 8) Thuyết điều Như Lai thực hành nhưng nói rằng Như Lai không thực hành.
- 9) Thuyết điều Như Lai không chỉ định rồi cho rằng Như Lai chỉ định.
- 10) Thuyết điều Như Lai chỉ định rồi cho rằng Như Lai không chỉ định.

Lẽ đó hàng Tăng chúng chia rẽ nhau, tách rời nhau, làm Tăng sự riêng biệt, đọc giới bốn khác nhau cũng do 10 nguyên nhân kể trên.

(Upali Sanghabhedasutta Dalakanipāda Anguttara Nikāya tạng 24)

Nhân của điều ác

Vấn: Bạch Phật, cái chi là nhân thúc đẩy người làm ác?

Phật đáp: Chính tham lam, sân hận, si mê là nhân là duyên thúc đẩy người gây ra nghiệp dữ. Tác ý của tâm là nhân là duyên khuyến khích làm ra nghiệp ác.

(Mahalisutta Dasakanipāda Anguttara Nikāya tạng 24)

Vô minh có nhân không?

Vấn: Bạch Phật, thuyết thập nhị nhân duyên sắp đặt có hệ thống từ thấp lên cao mà điểm cùng tột của nó là vô minh. Vậy cái chi là nhân sanh ra vô minh?

Phật đáp: Này các tỳ kheo, Như Lai hằng dạy rằng vô minh do thực phẩm mà có, và thực phẩm là nhân sanh ra vô minh.

Và cái chi là thực phẩm của vô minh? Năm pháp cái.

Cái chi là thực phẩm của năm pháp cái? Ba ác nghiệp về thân khẩu ý.

Cái chi là thực phẩm của ba ác nghiệp? Lục căn phóng túng.

Cái chi là thực phẩm của lục căn phóng túng? Không có sự ghi nhớ biết mình.

Cái chi là thực phẩm của sự không ghi nhớ biết mình? Thiếu sự minh sát nội tâm.

Cái chi là thực phẩm của sự không kiểm soát nội tâm? Không có đức tin.

Cái chi là thực phẩm của sự thiếu đức tin? Do sự không nghe pháp.

Cái chi là thực phẩm của sự không nghe pháp? Không tìm gặp gỡ bậc thiện trí thức thanh tịnh.

(Avittāsutta Dasakanipāda Anguttara Nikāya tạng 24)

– Dứt tác phẩm Phật giáo (chính lời Phật thuyết) (PL. 2518 – DL.1974) –